

Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 24 mars 1931 kl. 12 m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstå-
ende i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplå-
tande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.
(2:a avd.)*

I en till riksdagen den 6 februari 1931 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 122, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för tiden intill den 1 juli 1932

dels medgiva,

att, då för ändamål, för vars tillgodoseende enligt gällande lag annan än kronan kan förpliktas att efter expropriation avstå fastighet eller upplåta nyttjanderätt eller servitutsrätt därtill, erfordras, att kronan tillhörig mark tages i anspråk, förordnande om avstående av marken eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till densamma må, utan riksdagens hörande i varje särskilt fall, meddelas:

a) av Kungl. Maj:t, där fråga är om avstående eller upplåtande av mark för järnväg eller elektrisk anläggning, eller där jordområde, som skall avstås eller vartill särskild rätt skall upplåtas, är bebyggt eller överstiger fem hektar eller i värde uppgår till mera än tvåtusen kronor; samt

b) i övriga fall av den centrala förvaltningsmyndighet, under vars vård och inseende fastigheten står;

dels ock besluta:

1) att för mark eller särskild rätt, som sålunda avstås eller upplåtes, lösen eller ersättning skall med nedan angivna undantag utgå efter ty i lagen om expropriation är föreskrivet och till beloppet bestämmas

a) i de fall, då Kungl. Maj:t beslutat om markens avstående eller upplåtande, såvitt ej Kungl. Maj:t finner skäligt förordna om ersättningsbestämmande av sådan nämnd, som omförmäles i lagen om expropriation, av tre gode män, av vilka länsstyrelsen i länet och sökanden, var för sig, utse en och domaren i orten den tredje; Kungl. Maj:t dock obehagtaget att, då fråga är allenast om begagnande av mark för ändamål som förut nämnts, utan att marken avstås, besluta om ersättningsbestämmande på sätt, Kungl. Maj:t prövar lämpligt, samt

b) i fråga om sådan mark eller särskild rätt, om vars avstående eller

upplåtande central förvaltningsmyndighet förordnat, av samma myndighet;

2) att i fråga om mark, som är avsedd att användas för framdragande av elektrisk ledning, utom vad under 1) stadgas jämväl föreskrifterna i lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, skola lända till efterrättelse;

3) att, där Kungl. Maj:t lämnat kommun, enskild person eller bolag tillstånd att inom riket anlägga järnväg eller där fråga är om anläggande eller förändring av allmän väg, medgivande må, där så provas lämpligt, lämnas ej mindre därtill att mark, som står under kronans omedelbara disposition eller tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må avstås eller upplåtas utan annan ersättning till kronan än att, därest och i den mån å marken växande skog ingår i överlåtelsen och det icke finnes skäligt annorlunda medgiva, ersättning för sådan skog skall utgå efter vederbörande myndighets bestämmande; än även därtill att för företaget i fråga må kostnadsfritt begagnas sådana å kronans ägor belägna kalk- och stenbrott samt grustäcker, som kunna vara disponibla; samt

4) att vad sålunda stadgats icke har avseende å de fall, då rätt eller plikt att lösa kronan tillhörig mark följer av bestämmelse i allmän lag.

1930 års riksdag biföll vad Kungl. Maj:t i proposition den 14 mars 1930, nr 228, föreslagit angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark. Riksdagens sålunda fattade beslut har Kungl. Maj:t genom brev till domänstyrelsen den 13 juni 1930 (sv. förf.-saml. nr 213) meddelat styrelsen och övriga vederbörande till kännedom.

Nämnda beslut innebär, jämte annat, att, där fråga är om anläggande av allmän väg och där så provas lämpligt, medgivande må, med visst undantag, lämnas ej mindre därtill att mark, som står under kronans omedelbara disposition eller tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må avstås eller upplåtas utan annan ersättning till kronan än att, därest och i den mån å marken växande skog ingår i överlåtelsen och det icke finnes skäligt annorlunda medgiva, ersättning för sådan skog skall utgå efter vederbörande myndighets bestämmande; än även att för anläggningen må, där så provas lämpligt, kostnadsfritt begagnas sådana å kronans ägor belägna kalk- och stenbrott samt grustäcker, som kunna vara disponibla.

Det jämlikt riksdagens ovan nämnda beslut givna bemyndigandet gäller för tiden intill den 1 juli 1931. Det av Kungl. Maj:t nu begärda bemyndigandet avser ytterligare ett års tid. Därvid hava emellertid vissa ändringar i bemyndigandet ansetts böra vidtagas. Härom har *departementschefen* anfört följande:

»I samband med beredningen av ett på Kungl. Maj:ts prövning beroende ärende angående avstående av kronan tillhörig mark för allmän väg har uppstått tvekan, huruvida bemyndigandet om avgiftsfri upplåtelse för vägändamål är begränsat att allenast avse mark för nyanläggning av väg eller om det jämväl omfattar mark för omläggning eller annan förändring av väg. Med hänsyn till de förhållanden, som åberopats till stöd för införandet av avgiftsfria upplåtelser för vägändamål — vägnas allt större betydelse för samfärdseln, förmånen för en fastighet av goda kommunikationer m. m. — synes det skäligt, att avgiftsfri upplåtelse må kunna äga rum jämväl då fråga är om omläggning eller annan förändring av väg. Det må framhållas, att med nu pågående omfattande verksamhet för breddning, rätande eller eljest omändring av vägar, dylika vägföretag torde förekomma i betydligt större antal fall än nyanläggning av väg. Jag vill följaktligen ifrågasätta sådan ändring av förevarande bemyndigande, att avgiftsfri markupplåtelse uttryckligen må kunna omfatta jämväl förändring av allmän väg.

Förenämnda av 1930 års riksdag givna bemyndigande har icke avseende å de i 1 kap. 14 och 18 §§ lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad berörda fall. Dessa lagrum stadga under vissa förhållanden rätt eller plikt för stad att lösa gatumark och tomtedel och äro tillämpliga även å kronan tillhörigt område. Ut det förslag till ny stadsplanlag, som Kungl. Maj:t tidigare denna dag beslutat förelägga innevarande års riksdag, hava upptagits bestämmelser om marks avstående, vilka bestämmelser gälla även kronojord. Då den nya stadsplanlagen är avsedd att träda i kraft den 1 januari 1932, synes nu ifrågavarande bemyndigande böra erhålla sådan avfattning, att därifrån uteslutas icke blott de fall, som avses i omförmälda lagrum i fastighetsbildningslagen utan ock sådana, där rätt eller plikt att lösa kronan tillhörig mark följer av bestämmelse i den nya stadsplanlagen, som kan bli av riksdagen antagen.»

Utskottet.

Såsom framgår av det föregående har tvekan uppstått, huruvida det för tiden intill den 1 juli 1931 gällande bemyndigandet beträffande avgiftsfria upplåtelser för vägändamål — »anläggande av allmän väg» — vore tillämpligt även då fråga ej är om nyanläggning utan om omläggning eller annan förändring av väg. Med anledning härav har i det nu begärda bemyndigandet avseende tiden intill den 1 juli 1932 ovan angivna uttryck i 3) ändrats till »anläggande eller förändring av allmän väg». Då denna förändring enligt utskottets mening närmast är att anse som ett behöfligt

förtydligande av det bemyndigande, som 1930 års riksdag uti ifrågavarande avseende lämnade Kungl. Maj:t, har utskottet intet att erinra häremot. Den under 4) gjorda ändringen är av rent formell natur och föranleder ej heller någon erinran från utskottets sida. I övrigt innefattar Kungl. Maj:ts förslag icke någon förändring beträffande ifrågavarande bemyndigande, vadan sålunda förslaget i sin helhet biträdes av utskottet.

Utskottet hemställer därför,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 24 mars 1931.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Närvarande: se utlåtande nr 35.